

**ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ УКРАЇНИ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ
ВИКОРИСТАННЯ**

ВИННИК Валентина, ст.гр. 22Г341

Науковий керівник: викладач землевпорядних дисциплін,

«спеціаліст першої категорії» Романова Н. М.

ВСП «Бобринецького АФК ім.В.Порика Білоцерківського НАУ»

Україна має один із найбільших у світі потенціалів для аграрного виробництва, який заснований на виняткових земельних ресурсах.[5] Ці ресурси виступають не лише економічним активом, але й стратегічною основою забезпечення продовольчої безпеки та ключовим фактором національної стійкості. У контексті повномасштабного вторгнення питання раціонального використання землі, збереження її родючості та відновлення набули першочергового значення. Недбале управління та деградація ґрунтів становлять загрозу для довгострокової конкурентоспроможності аграрної галузі та екологічної рівноваги країни.

Земельні ресурси охоплюють частину території, яка використовується або може бути використана у виробничих процесах. Нормативно-правову основу регулювання земельних питань визначають Конституція України, де земля проголошується ключовим національним багатством під посиленою охороною держави (статті 13 та 14),[1] а також Земельний кодекс України.[2]

Загальна територія України охоплює приблизно 60,3 мільйона гектарів.

Категорія Земель	Частка (приблизно)	Особливості та Призначення
Сільськогосподарські угіддя	70.8%	Орні землі, багаторічні насадження, сіножаті, пасовища. Висока ступінь розораності (понад 54%).
Землі лісового фонду	17.5%	Виконують екологічні, водорегулюючі та захисні функції.
Землі водного фонду	4.0%	Зайняті водними об'єктами.

Землі житлової та громадської забудови	4.2%	Використовуються для будівництва та інфраструктури.
Інші землі	3.5%	Землі промисловості, транспорту, природоохоронного призначення.

Україна володіє приблизно 65% світового запасу чорноземів, які вважаються найродючішими ґрунтами. Унікальна особливість таких ґрунтів обумовлена природно-кліматичними факторами, де гармонійно поєднуються температурний режим, рівень опадів і степова рослинність.[4] Ці умови сприяли формуванню потужного гумусового шару, який є ключовим для високої продуктивності землі.

Чорноземи вирізняються значним вмістом гумусу, що становить від 6 до 15%, стабільною зернистою структурою, збалансованим кислотно-лужним показником і багатством мікроелементів. Такий склад забезпечує високу природну родючість без необхідності інтенсивної хімічної обробки.

Завдяки наявності чорноземів Україна утримує лідерські позиції у світовому аграрному виробництві, зокрема в таких напрямках: перше місце в Європі з виробництва соняшнику, третє місце у світі за експортом кукурудзи, а також четверте за експортом пшениці.[5] Чорноземи є потужним депоїстом вуглецю, поглинаючи до 80-100 т/га органічної речовини, що робить їх важливим компонентом у боротьбі зі зміною клімату.

Протягом останніх 30 років спостерігається критичне зниження якості чорноземів: втрата 15-20% гумусу на більшості територій; ущільнення ґрунту через використання важкої техніки; забруднення агрохімікатами.

Для збереження цього ресурсу необхідно впровадження органічного землеробства, дотримання сівозмін, використання No-Till технологій і створення системи моніторингу ґрунтів.

Головною проблемою є деградація та втрата родючості ґрунтів, які становлять основу сільського господарства. Водна й вітрова ерозія охоплюють близько 17

мільйонів гектарів через глибоку оранку та недотримання сівозмін. Також суттєво шкодить масове вирубування лісосмуг, котрі захищають ґрунти від ерозії.

Вирішення зазначених питань є критично важливим для збереження земельних ресурсів, довкілля і стабільності економіки. Інтенсифікація землеробства без належного відновлення природних ресурсів спричиняє демінералізацію ґрунтів та втрату гумусу. Зокрема, рівень гумусу у чорноземах знизився до показників 3.0-3.5%, що значно поступається 5.0-6.0% у ХІХ столітті. Втрата гумусу негативно відображається на здатності ґрунтів утримувати вологу та необхідні поживні речовини.[4] Крім того, проблеми кислотності й засоленості загострюються через надмірне застосування азотних добрив і неконтрольоване зрошення, яке спричиняє вторинне засолення земель.

Воєнні дії завдали значної шкоди земельному фонду держави. Чимало територій перетворилися на екозони лиха через забруднення уламками військової техніки, залишками вибухових речовин і важкими металами.[3] Це створює потребу у складній та витратній рекультивациі постраждалих зон. Заміновані землі погіршують ситуацію, скорочуючи площу доступних орних ділянок і становлячи серйозну небезпеку для сільгоспвиробників, фактично вилучаючи їх із господарського використання. Шкода також завдається механічним руйнуванням ґрунтів під час будівництва оборонних споруд, траншей та окопів.[3] Такі роботи призводять до ущільнення верхнього шару ґрунту та порушення його природної структури.

Важливим аспектом є також управлінські та правові проблеми у сфері використання земель. Однією з ключових проблем залишається недосконалість системи моніторингу стану ґрунтів. Наявний державний механізм контролю за їх родючістю працює недостатньо ефективно, ускладнюючи своєчасне прийняття необхідних рішень для охорони і відновлення земельних ресурсів. Додатково до цього існує проблема тіньового обігу земель: попри відкриття ринку землі, значна частина транзакцій і орендних угод залишається поза правовою сферою. Це не

тільки заважає державі отримувати потенційний дохід до бюджету, а й породжує юридичні конфлікти між власниками земель та їх користувачами.

Для забезпечення стійкого та раціонального використання земельних ресурсів важливо впровадити комплексний підхід, який об'єднує технологічні, економічні та правові інструменти.[5] Такий підхід спрямований на оптимізацію аграрного виробництва та збереження природної родючості ґрунтів.

Одним із ключових напрямків є впровадження контурно-меліоративного землеробства у взаємодії із зеленою аграрною політикою. Це передбачає низку критично важливих заходів, зокрема: зведення до мінімуму механічного впливу на ґрунт для збереження його структури, водоутримуючих характеристик та вмісту органічних речовин; застосування науково обґрунтованих сівозмін, що включають багаторічні трави, здатні покращувати фізико-хімічний стан ґрунтів.

Особливу увагу необхідно приділити відновленню та створенню захисних лісосмуг, які відіграють важливу роль у протидії вітровій ерозії й сприяють формуванню сприятливого мікроклімату на локальному рівні.

Впровадження точного землеробства за допомогою GPS, дронів і супутників підвищує ефективність використання добрив і засобів захисту рослин, зменшує екологічний вплив і покращує економічні показники агросектору.

Пріоритетами є підтримка аграріїв, що використовують екотехнології та органічне господарство, створення прозорого ринку землі з обмеженням монополізації, гуманітарне розмінування угідь із залученням міжнародної допомоги та рекультивация пошкоджених територій.[4] Все це вимагає комплексного підходу з використанням технологій, економічних стимулів і правового регулювання.

Оперативне та послідовне вирішення питань землекористування, зокрема впровадження ґрунтозахисних систем, посилення державного нагляду та масштабної рекультивации в умовах післявоєнного відновлення, відіграє ключову роль у забезпеченні економічного зростання та сталого розвитку країни.

Збереження родючості українських чорноземів стає не тільки важливим економічним завданням, а й національною і екологічною відповідальністю.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. - № 30. - ст. 141.
2. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III. Відомості Верховної Ради України. - № 3-4. - ст. 27.
3. Закон України «Про охорону праці» від 19 червня 2003 року № 962-IV. Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 39. - ст. 349.
4. Ліщук, В. І. Проблеми використання та охорони земельних ресурсів України. Київ: ТОВ «Аграрна наука». 245 ст. -2020
5. Третяк, А. М. Економіка землекористування та земельних відносин: навч. посіб. Київ: Кондор-Видавництво. 318 с.-2021

**ЕФЕКТИВНІСТЬ КООПЕРАЦІЇ ТА АГРАРНИХ КЛАСТЕРІВ У
СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ**

ГАВЛІТІН Ілля група 41-3
Науковий керівник: викладач
землевпорядних дисциплін
Русіна Н.Г.
ВСП «РФК НУБіП України»

Сільське господарство є однією з ключових галузей економіки України та світу. Воно забезпечує населення продуктами харчування, формує експортний потенціал країни та є важливим джерелом зайнятості у сільських територіях. Проте сучасний аграрний ринок характеризується високою конкуренцією, нестабільністю цін, впливом кліматичних змін, а також необхідністю постійного оновлення технологій. У таких умовах індивідуальним виробникам — особливо